

PERIÓDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any II

Barcelona 30 de Janer de 1881

Núm. 21

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIÓ, 28 BARCELONA	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY			SEMESTRE	
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts	
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»				Filipinas, Méjich y Riu de la Plata . . . . .
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant					Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig			

SUMARI

TEXT.—CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. — NOSTRES GRABATS, per Eduart Tàmaro. — CARTAS CONFIDENCIALES. Esbòs d' una novela (continuació), per Francesch de Boter. — EL DESERTOR (poesia), per R. Picó y Campamar. — VICENT JOAN MACIP, per Lluís Tramoyeres. — LA POMA Y LA CASTANYA (poesia), per Jaume Collell, Pbre.— CAIXAS Y ARQUERTAS, per T. — CONGRES CATALÁ DE JURISCONSULTS (continuació), per S. Ribot. — Á LA TRISTESA, per Pau Bertran y Bros. — NOVAS. — LLIBRES REBUTS. — BELLAS ARTS.
GRABATS. — JOAN DE JOANES. — SKATING-RING. — CAPELLA ANGULAR DE SAN FRANCISCO XAVIER EN LA IGLESIA DE BETLEM.

CRÓNICA GENERAL

UN espectacle altament consolador tinguerem ocasió de presenciar en la tarde del passat dimars al dirigirnos al local qu' ocupa la redacció de LA ILUSTRACIÓ CATALANA. Un grupo numerosíssim de personas que cap d' ellas feya cara de pobre 's disputava l' entrada de l' agencia bur-sátil del senyor Juandó, 'l qual no pogué contenir tan imponent invasió sinó ab l' auxili d' un piquet de guardias civils. Lo sofrir empentas y cops y trapitjadas pera anar á depositar diners, com ho feren los promovedors del moti de casa 'l senyor Juandó, es un espectacle de que no pensavam disfrutar per molts anys de vida que Deu nos concedis; consolador es en efecte pera 'l temps en que vivim lo contemplar com encara hi haja qui posseheix tals nocions del diner. Fins ara sols sofrían eixas molestias los mendicants que anavan alcansar un boci de caritat qu' en son testament hagués deixat algun ricatxo; y tot lo més pera lograr un puesto en la plassa de toros, en los dias assenyalats en que trava-

JOAN DE JOANES

llés en Lagartijo ó qualsevol altre celebritat d' aquest género.

Ben satisfet pot quedar donchs el senyor Juandó del crédito qu' ha arriuat á alcansar lo seu establiment y encara més deu quedarne lo senyor Gumá autor del projecte del Banch de Vilanova que va delegar á tan acreditat agent la suscripció d' accions en Barcelona pera la empresa que tan felisment ha sabut portar á cap.

Y parlém en aqueixos termes perque l' entusiasme ab que han acudit los capitals á la crida del senyor Gumá es la esperansa mes ben fundada que pot destijarse per una empresa financiera; tractava aquest senyor en una lluminosa memoria que va publicar al objecte de constituhir la Societat de credit anomenada Banco de Villanueva d' emitir 5000 accions de mil pesetas cada una, capital flotant ab que debia comensar las sevas operacions de crédito y al tancarse la suscripció que s' habia obert per tres sols dias en Vilanova, Barcelona y Valls resultaren demanadas 94316 accions es á dir 18'86 vegadas lo número de las que debían emitirse; Barcelona sols ne suscribi 64967. Doném donchs la enhorabona al Sr. Gumá que tal confiansa ha sapigut mereixers.

La veritat del cas es qu' avuy tots los valors son apreciats en los mercats com potser no s' haurá vist en cap més época. ¿Hi ha en aixó un motiu d' alegria ó de tristesa? ¿fa aixó suposar que 'ls capitals s' amparavan en las operacions de crédito perque 'ls hi ofereixen ganancias més seguras y de més consideració que las que poden esperar de la industria, agonisanta per causa de las lleys gens protectoras ab que ja de temps ve conspirantse contra son desarrollo? Potser que sí, puig que d' altra manera no fan de bon agermanar l' estat de prosperitat que revelan los tipos alcansats per nostres valors y decadencia de nostra industria, imposible d' ocultar, quan los establi-

ments fabrils de més importancies se vehuen obligats á tancar sas portas per no poder donar sortida á sas numerosas existencias.

Ni tampoch pot donarnos explicació rahoable de tal fenomen, la situació política d' Europa, qu' atravessa en lo moment actual, una serie de dificultats que miracle será que no 'ns porten á la curta ó á la llarga la guerra més espantosa que de molts temps s' haja vist. En Inglaterra, la rebelió d' Irlanda, que Deu sap com acabarà, gracias al poch tacto dels que poguen afeugarla ab disposicions justas y reparadoras, s' empenyan en portar endevant sos plans de represió que fins ara no han lograt lo més petit éxit; com si aixó no fos prou los boers insurreccionats del Sud del Africa l' obligan á enviar á tota pressa refersos á las dilatadas colonias qu' allí posseheix y ab tot y aixó no pot evitar las vergonyosas derrotas de que tots tenim coneixement; Fransa encara no ben decidida á continuar la política pacifica que va comensar Mr. Thiers y encara no ben segura de poder vencer las dificultats interiors que la exageració dels partits prepara per un esdevenir més ó ménos llunyá; Alemania, que avuy mostra intencions conciliadoras en sa política exterior gracias á lo molt que l' ha donat que fer, l' agitació socialista que en aquell país ve fomentantse; y com si ab aqueixa no bastes, los odís qu' avuy revihuen en aquella nació contra la rassa jueva acaban de portar la perturbació al fons de todas las conciencias; Rusia, á nostre entendre la nació més debil de las que forman lo mapa d' Europa per que encara que compte ab una organizació colossal pera batre á sos enemichs exteriors, es completament impotentia pera afeugar las terribles maquinacions d' aquesta secta política que coneixem ab lo nom de nihilisme; Italia mirantse de reull ab Fransa per la qüestió de Túnis; y Grecia que en mitx de sa insignificancia pot molt be convertirse, al tractar d' arreglar sas diferencias ab Turquia, en l' origen d' una guerra europea, de la qual per altra part sembla preocuparse molt poch. Vejan ara nostres lectors si per l' aspecte que presenta la situació política d' Europa, pot esplicarse la situació excesivament próspera dels valors públichs; quan tan poch hi ha que confiar en l' endemá los capitals no pressenteixen, al ménos aparentment, la més petita crisis, y responen ab entusiasme á todas las operaciones de crédito pera que diariament se 'ls ve sollicitant.

* *

Lo Congrès Catalá de juriconsults vé desde 'l dia de la seva in-nauguració donant molt que parlar á la premsa de tots los colors; las sessions son animadas, algun dia molt més de lo convenient pera que no se 'n ressenten las bonas formas, y las qüestions referents al dret catalá, han sigut ja á l' hora present ampliament debatudas, ab motiu de la discussió de la trascendental proposició de fondo presentada per lo senyor Almirall, y acceptada per la majoria furista de dit Congrès. La oposició unificadora tingué son principal orador en lo senyor Sol, qui en un llarguissim discurs s' havia proposat desautorisar las institucions del dret catalá, gens simpáticas á dit senyor; en cambi foren aquestas valentament defensadas per los senyors Bertran, Vallés y Ribot y Vergés, los quals si be tingueren diferents punts de mira en los seus discursos, 's mostraren empero unánimes en sas aspiracions patrióticas pera la conservació del nostre dret. La totalitat de la proposició de fondo resultá per últim aprobada per 60 delegats que votaren en pró, contra 29 que ho feren en sentit negatiu. Es aquest un triomf de que 'ns enorgullim com es molt natural, bona part del qual creyém qu' es degut á la altura á que sapigueren remontarse los oradors de la majoria. Reben donchs per aquest motiu la nostra més cordial enhorabona.

* *

Lo paper está destinat á representar un idem importantíssim en lo sigle qu' a travéssem; aixó res te de estrany perque molts personatjes dehuen las soberbias fortunas de que disfrutan á l' haver sapigut desempeñar ab més ó ménos impudicia tots los papers del aca. Y si no fos lo paper s' haurian ja abolit en molts paissos tota mena de relacions comercials com ha succehit actualment á Italia, ahont lo paper moneda acaba de fer perdre tota reminiscencia de metálich, lo qual encara qu' en més petita escala, está passant igualment en nostras provincias de Ultramar.

Per acabar de solidarse la reputació del paper no faltava sino que se 'ns construhissen casas, pera que tot hora poguessem respirar en la seva atmósfera. Y tal dit, tal fet; en l' última Exposició Internacional que últimament va celebrarse en Sidney (Australia) s' exhibí una casa de regulars dimensions construhida tota de paper. Las parets, sostres, pisos y escalas eran de cartrópedra; las alfombras, cortinas, llits, lámparas, estoballas, llensols, llits, bany, menatje de cuyna s' habian construhit ab paper treballat de diferents maneres, á qual més enginyosa. Igualment eran de paper duas estufas en las que hi va cremar foch constantment

mentres va durar l' Exposició. Y en tan particular edifici doná la comissió organitzadora del certámen convits als membres de la premsa, sens dupte pe 'l parentiu que 'ls uneix ab lo paper, al cos diplomátich y á visitants distingits; y no sols foren de paper los plats, culleras y demés, sino que fins los ganivets y ampollas de tota clase de licors s' habian confeccionat ab lo mateix género.

* *

Ja es de temps qu' estem en la persuasió que Shakspeare, l' immortal geni dramátich del sigle xvi, presentia ja en aquells temps, algunas vegadas, la época en que nosaltres vivim; vejas si no es lo Romeo y Julieta, fet y dit, la tragedia que acaba de consumarse en Stuttgart.

Un estudiant s' havia enamorat bojament d' una hermosíssima noya, la qual va demanar als seus pares repetidas vegadas. No havent lograt rebre contestació á cap de las sevas demandas, resolgué enmatzinar-se, com al peu de la lletra ho portá á cap. Algunas horas després de morir l' apassionat jove, arribava una carta dels pares de la seva promesa, manifestant que consentien en lo matrimoni. L' enamorada donzella va empenyarse en assistir als funerals de son aymador, y mentres aquests se celebravan caygué morta en brassos dels que la voltavan.

Induatablement que en Alemania encara hi ha qui llegeix lo *Werther*.

* *

Tampoch ha de tenir desperdici per més de quatre poetas, que al dir d' un artista distingidíssim son los que podent dir las cosas bé las diuhen malament, la figura d' un xicot de Málaga, que per qüestions del mateix taranná s' esbotzá 'l cap ab un tiro, deurá fer cosa de quinze dias, però que avans de consumir son criminal propósit, ara ve lo sublime, escrigué á son pare aquesta terrible y lacónica carta:

«Vinga immediatament á disposar l' enterro de son fill.»

¡Oh temps d' Esparta!

RAMON E. BASSEGODA.

NOSTRES GRABATS

JOAN DE JOANES

No present número tenim lo gust de reproduhir lo retrato del célebre pintor valenciá Vicens Joan Macip, conegut comunment per Joan de Joanes; excusantnos lo ben disposat *Elogi* pronunciat per D. Lluís Tramoyeres que s' inserta en oportú lloch, de ponderar l' importancia é influencia de tant insigne pintor, creador de la escola valenciana en lo sigle xvi. Repetirém sols per fixar datos, que Joan de Joanes nasqué á Font de la Figuera en Valencia en 1513 y morí en Bocairent als 21 de Desembre de 1579.

LO SKATING-RING

Prescindint de lo molt que podria dirse respecte al patinatje ó skating-ring, concretatnos á donar alguna noticia histórica seguint l' erudit treball del malograt don Florenci Janer, exposarém que los habitants de la Escandinavia patinaban ja en lo sigle xi. També consigna que un monjo del sigle xii conta que los joves se divertian sobre lo gel en Inglaterra, en Msorfields barri de l' antiga ciutat de Lóndres, y diu que ajudats per un bastó ab virolla de ferro, corrian ab la prestesa del auell. Es constant també que sempre s' ha patinat en los Països Baixos, en Holanda, y Rusia.

En Edimburg en 1766, s' establí lo primer club especial de patinadors y en Lóndres la Societat de un *rink* de gel establerta en *Old-clock House*, se val d' una máquina de vapor de 24 cavalls pera fer en pochos minuts 39 metres quadrats de gel de 3 polsadas de gruix.

Essent n' obstant desitjat que lo skatinatje pogués tenir lloch en tots los climas y llochs, sobre asfalt, márbre ó fusta, los patins ab rodas resolgueren lo problema. Aixís fou com després de l' antich patinatje en que entre altres se cita com célebre patinadora á la reyna de Fransa, María Antonieta, ab los nous patins, en 1819 se veije patinar en los *boulevarts* y jardins públichs de Paris. En 1823 se representá en Burdeos lo ball suis en lo que figurantse un llach gelat corrian los bailaríns ab patins ab rodets. En 1849 en lo *Profeta*, de Meyerbeer, fou també introduhida ab general aplauso una escena de patinatje y sens citar altres ensaigs en Inglaterra, en 1863 en América y en 1865 en Inglaterra, Plimpton obtingué especial privilegi pera la confecció de patins perfeccionats.

En 1867 obrí en Cincinnati lo primer *Rink* rebentse ab gran entusiasme, y en 1870 la colonia americana de Paris establí altre *Rink* en lo carrer de Joan Goujon.

Actualment Paris te 15 establiments de Skating-Ring; Lóndres conta 77, alguns destinats especialment pera las senyoras com també succeheix en Madrid, y tots ells tenen com es notori, especial atractiu per son luxu en lo decorat, elegancia en los trajos dels concur-

rents y varietat del espectacle; respecte del que molt se debat en pro y en contra.

Nostre grabat degut al llápis del reputat dibuixant Llovera, se recomana per la varietat y contrast de las figuras y per l' intencionada idea de representar en últim terme la mort seguint als patinadors en sa vertiginosa carrera.

CAPELLA ANGULAR DE S. FRANCISCO XAVIER EN LA IGLESIA DE BETLEM

Segons permís obtingut del Concellers de Barcelona á 13 de Juny de 1553, los Religiosos de la Companyia de Jesús instalaren un colegi en las casas de la Rambla conegudas per *Hostal de la Parra* propias de Miquel Sarrovira y allí erigiren una petita iglesia que fou benhedida als 19 de Juliol de 1555 sots lo títol de la Nativitat de N. S. Jesucrist en la gruta de Betlem.

Coneguda la necessitat d' engrandir aquest temple, després de llargas controversias ab la Comunitat y obra de Ntra. Sra. dels Reys en lo Pí, lo dimars 8 d' Abril de 1681 fou posada la primera pedra de l' iglesia actual per lo Ilm. D. Ildefons de Sotomayor bisbe de Barcelona, acabantse l' obra en 1729.

Tipo executat ab lo major desembrás y riquesa. aquesta iglesia es una acabada mostra de la decadencia del art del renaixement entre nosaltres, y si l' interior no presenta particularitats, exceptuadas algunas mostrats del dominant barroquisme en la petxina del presbiteri y las pilastras ab ninxos de la nau; sa fatxada principal, sa porta de Jesús y la capella angular que reproduhim, son singulars y ampulosas planas dels estils plateresch y barroch ó xurrigueresch que dominaren en lo camp arquitectónich fins á últims del passat sigle.

La capella de San Francisco Xavier en l' ángul del carrer de Xuclá, fou executada per Francisco de Santa Cruz y sa inspecció dona completa idea d' aquell pompós estil que si bé afectaba certa grandiositat en lo plan y perfils principals, la desvirtuaba ab las repisas y cartutxos y ab l' exajeració dels adornos terminals, ahont després d' alguns singulars cargols, tres gerros ab ardents flamas, voltan lo targetó ab la llegenda *Dedi te in lucem gentium* (Isai, cap. 49.) L' imatge de San Francisco Xavier, l' apostol de las Indias, es de mida natural y de bona talla, si be mogut ab alguna exageració lo plegat dels hábits.

EDUART TÁMARO.

CARTAS CONFIDENCIALES

ESBÓS D' UNA NOVELA

(Continuació)

Cauterets 26 de Juliol de 187 ..

No sé per qué t' alarmas y t' creas fantasmas, judicant d' un pervindre que ni menys he somiat; fantasiant sobre un amor que no existeix, ni que ma voluntat may deixarà existir. No, caríssim amic; no vull ser jo qui afegeixi tochs negres al quadro, ja de sí prou obscur, de la vida d' una dona desgraciada. Per aixó no t' afiguris que deixi d' agrahirte l' avis que 'm donas guiant per ta bona amistat y pel desitj de serme útil; no, no; te l' agraeixo molt. Si hagués estat descuat ó en perill hauria sigut ta carta un toch d' alarma, escoltat sumis, mes ara de tot punt innecessari. Ni estimo á aquella senyora—digne per tots conceptes de millor sort—ni, cas de que jo hagués concebut aytal disbarat, arribaria ma passió á bon terme. Per lo que la tinch tractada—ja saps qu' á fora s' intima més aviat—he pogut coneixe que son cor es recte y sa voluntat ferma; y may m' atreviria á entristir més sa situació, embolcallantla en cavilacions falsas y suptils pera llegitimar un fi il·lícit. No pots ferte cárrech, per més que vulgas, de la situació d' aquesta pobre dona, tota cor, tota idealisme, y ademés ferrenyament honrada, unida á un marit vell, vulgar y ridícol. En la vida íntima d' aquesta familia, que tinch ocasió de coneixe gracias á l' anómala simpatia qu' he despertat en lo Sr. Muns, hi ha punts tan obscurs, tan negres, que no bastaria pera esbargirne sa foscor tota la claror y forsa d' un sol de mitjdia del país més meridional. Imaginat dins del matrimoni la reunió de gustos més discordes, més antitéticos y heterogenis. Un marit vulgar y cavilós, sempre injust, sempre mortificant; casat ab una dona delicada y fina, d' una educació perfectament pulcra, y apegada á las conveniencias y debers socials, y potser aixís te 'n pugues fer una ideya que t' acosti á la vritat, mes per aixó sempre 'n serás lluny. Y es més de doldre tal injusticia quan tu veus los esforços, los trevalls y las argucias que la prudencia fa imaginar á la pobre victima, qu' á pesar de sa titánica gimnástica no pot privar als que la rodejan de veure certas escenas desagradables, que deixan de relleu la brutal expansió del egoisme descarnat de son marit. Ahir, sense anar més lluny, tingué lloch una d' aquestas escenas.

Haviam sortit tots junts, la família Muns y jo, cap al tart, y 'ns passejávam pel parch, haventsens reunit un company de l' hotel; un pobre oficial francès qu' ha vingut d' Alger pera morir d' una tisis pulmonar al peu del Pirineu.

Després d' havernos passejat llarga estona parlant de cosas indiferentas, nos assentarem en un banch. Monsieur Raul s' allargá unas quantas passas mirant embadalit la posta de sol, com si, convenut de que aquest estiu fos l' últim qu' ha de viure, volgués despedirsen embegut en tota sa espléndida bellesa; ó com si en la exuberant vida de la naturalesa 'n cerqués una miqueta pera refer la seva, esmortuhida y anémica. D. Joseph se tragué de la butxaca un plech de cartas y periódichs mercantils, enfonzantse en sa lectura, de la que no l' hauria distret un canó que li haguessen disparat á cau d' orella. La nena de la cayguda, que m' ha pres per son compte y 'm té molta simpatía, s' entretenia, recolzada en ma cuixa, en vinclarme las unglas sobre 'ls caps dels dits; l' altra feya volar una grua japonesa d' aquestas que semblan un aucell, y l' Isabel, distreta y com gronxada per pensaments produhits per causas llunyanas, seguia 'l vol indolent y capritxós de las aurenetas.

Perdona si t' escrich detalls nimis y que pera tu no tindran cap interés, pero ja saps quant aficionat soch á las cosas petitas, que son, pera mi, sempre causa de las més grans.

Aixís estiguerem llarga estona, fins que Mr. Raul, qu' estava al costat d' Isabel, mitj girantse á n' ella, li enrahoná ab sa veu fosca y cansada. Isabel baixá pausadament los ulls com ab recansa, pera prestar son caritatiu consol á aquell esprit que se 'n va somrihent y trist.

Mr. Raul li parlava del vell *manoir* de sa família, col·locat entre 'ls boscatjes de la Normandia, recordant ab la persistent fixesa del home que 's mor, aquells detalls que més li somrigueren en sa vida de nin ó en los primers anys de sa juvenesa, quan robust, ple 'l cor d' ilusions y 'l cap d' esperansas, passá sas vacances en lo castell, sortit del Col·legi Politécnich. Després, com tots los qui pateixen del seu mal, parlava de sas esperansas actuals y sas ilusions pera son pervindre; mes tot aixó confós, incoherent é intangible com lo recort d' un somni irrealisable, al qui Isabel, ab piadosa compassió, donava forma y persistència.

Y al parlarli de sas filletes, ángels rossos que corrian perseguint los papallons del parch, ella li feya veure quan se miraria corre las sevas desde 'l finestral del saló: si 'ls recorts lo portavan al vell general son pare, y al afany que tingué pera educarlo, ella li deya 'l consol que tindria l' anciá militar al veure desde un altre mon reproduhits sos consells y escoltats per son net ab relligiosa atenció, y 'l pobre moribunt l' escoltava somrihent y embadalit, oblidantse del ayre que mancava á sos pulmons malalts.

D' en mica en mica, afatigat pel passeig y la conversa, Mr. Raul s' aná recolzant en lo banch, damunt sa espatlla, y tant acostat á Isabel que l' alé fatigós de son respir li feya brandejar l' arrecada. Jo me 'l mirava com se mira á un infant malalt al qui no gosem contrariar sos capritxos, per més que 'ns desagradin, y escoltava atent y entusiasta las rahons delicadas y finas ab que una dona sensible y carinyosa distreya á un esprit prompte á abandonar la terrosa capsula.

Lo Sr. Muns plegá ab pausa cartas y periódichs, y mentres distret se 'ls ficava á la butxaca dirigí la vista allá ahont estava sentada sa muller. Al véurela al costat de Mr. Raul, y tant á la vora, sos ulls se dilataven ab mirada estúpida y espahordida, y amparantse de son bras l' arreballá d' una revolada.

—Aném,—li digué, mentres se l' emportava;—carregada de ximplerías ab res pensas: ¿no veus que 't pots encomanar sa malaltia...?

La pobre dona 'l seguí sense dir res. Mr. Raul quedá parat, y encara que no pogué entendre las paraulas, que foren ditas en catalá, jo crech que compregué son significat, porque llansá un sospir y sos ulls expressaren la més greu tristesa. Jo 'm vaig alsar sens saber qué feya, mes una eloqüent mirada d' Isabel me feu quedar al costat del malalt, lo qui lentament s' aixecá, y recolzat en mon bras compregué 'l camí cap al hotel sense dirnos una paraula.

Al deixar-lo en lo llindar de la porta del seu quarto, me digué, agafantme estretament la mà:

—Si us plau, me fareu lo favor de dirli á la senyora que será un dels recorts més grats de la meva trista y curta vida l' estona qu' he passat avuy al costat seu. Direuli de part meva, com los gladiadors del César: lo qui va á morir la saluda, y 'l molt que 'm pesa la pena que li he pogut causar indisposantla ab son marit... ¿M' ho prometeu...?

Y com volgués dissuadirlo de sos negres pensaments, afegí:

—Un dia, quan vos estimeu,—que us estimaréu sens dupte,—en l' intimitat de son amor, qu' ha d' esse ben dolosa, parleuli de mi y dediqueu un pensament al

amich ausent que us estima de tot cor;—y agafantme las mans ben estretas:

—Adeussiau... hasta ben lluny...—y 's tancá depressa.

En quant á aixó d' estimarnos, es un impossible que no sé d' ahont li ha sortit al pobre oficial francès; pero perdono al malalt l' equivocació de son pronóstich, gracias á la ardencia de sa febra consumptiva, que fa més extensius sos sentiments y més divagativas sas elucubracions, encar que m' extranya que sense cap rahó de ser, tu y ell, tan lluny l' un de l' altre y sens havervos vist may, hagueu somniat lo mateix disbarat.

Lo dematí següent marxá Mr. Raul. Ho sapiguerem per la llista.

Aquí tens pintat un detall íntim de la vida d' aquesta familia. Per ell pots fer-te cárrech de la manera d' esse del matrimoni.

Te saluda y estreny la mà, *Albert*.

FRANCESCH DE BOTER.

(Seguirá)

EL DESERTOR

TRADUCCIÓ DEL ROMANÇ POPULAR ALEMANY TITULAT

EL SUIIS Á STRASBURG

A la ciutat de Strasburg
la mort ¡ay Deu! m' hi esperava,
que ma dissort començá
just al peu de ses murades.
A l' altre banda del riu
s' hi axecan les grans muntanyes,
els Alps d' hont vaig venir,
els Alps ¡ay! qu' anyorava.
Mentres jo lluny, tan lluny d' ells
plorava aquí 'ls horabaxes
se 'n hi pujava ditxós
el pastor sonant la gayta;
com vaig sentir aquell só
no pogué més l' anyorança:
—Adeu, adeu, Strasburg!...—
vaig al riu y 'm tir á l' aygua
Vaig dexá 'l servey del Rey
per tornar cap á ma pàtria;
prest sabré, pobre de mi,
perque he trencat l' ordenança.

Centinelles que m' han vist
m' han agafat á trench d' auba,
m' han duyt á ca 'l capitá,
la sentència ja 's dictada.
No 'm salvará ja ningú
d' aquest mon, si Deu no 'm salva!
Demá á les deu del matí
me 'n treuran á l' esplanada,
devant el meu regiment,
devant els meus camarades:
—Amichs, vos deman perdó
que l' hora ja 's arribada!...—
Com tots m' haurán perdonat
vendrán les arcabuzades!

—Companys meus, aquí 'm teniu
per la darrera vegada:
no 's qu' haja feta cap mort
ni 'm matan tampoch per lladre;
si 'm matan, el bon pastor
dels Alps ¡ay! n' es la causa;
qui m' ha fet tot aquest mal
es aquell só de la gayta
que de lluny, lluny, pe 'ls costers
tan dolçament me cridaba;
la gayta del bon pastor
dels Alps ¡ay! es qui 'm mata!

Vosaltres tres, tirau dret
perque no 's perdi cap bala,
el prech derrer que vos fas
que no 'm fassen patir massa.
No 'us dolgue, no, tallá 'l brot
d' una vida jovensana;
tirmeu tots tres al cor
y tots tres á la vegada,
perque així el disparar
y el morir, tot sia á l' acte.
¡Oh, Deu del cel, en qui crech,
jo 'us encoman la meua ánima:
vullauli obrí 'l paradís
ara que pren la volada!

R. PICÓ Y CAMPAMAR.

VICENT JOAN MACIP

Flogi que digné D. Lluís Tramoyeres
la nit del 21 de Desembre de 1880 ab motiu del cccr aniversari
de la mort d' eix eminent pintor

Senyors:

No esperéu un treball notable ni acabat. Ocupe tan sols esta modesta tribuna, pera celebrar la memoria del mes insigne pintor que ha tingut Valencia: de Vicent Joan Macip, vulgarment anomenat Joan de Joanes, preclaríssim ingeni, honra de la terra, gloria del art y ornament de la nació espanyola. Y dit es estat, que ni puch ni dech ferne un estudi formal del que hui fa tressents y un anys, baixá al sepulcre, deixant en la terra monuments perennes de sa sabiesa, resplandors que illuminaren lo pasat, espill en lo present y esperança del esvenidor. (1)

Rendim homenaje esta nit á un dels mes carinyosos fills que ha tingut este país, y puix ell treballá en Valencia y pera Valencia, es un deure en nosaltres contribuir al foment de sa gloriosa historia, si la divisa que tenim pressa ha de tindre el degut compliment, com á cosa que pertany á la terra y ocupa distingit lloch en los seus anals.

Me sembla, senyors, no ha de faltar algun crítich que condene la misió y objecte que en estes sessions nos proposém. No tots estimen ab igual carinyo les mes preades glories del pasat, no tots veuen en les institucions oblidades ó perdudes; en les costums que foren, en una paraula, en la tradició, una font abundantíssima de aigua clara y fina que apaga la ardenta set del fatigat viajer. Y eixe viajer, eixe caminant, som nosaltres, es la societat.

No disputém glories, no menyspreem títols, ni honors de altres. Pero si tenim per esmena el cantar sempre á la memoria dels nostres ingenis, de aquells que donaren dies de gloria á Valencia.

Abonen esta nostra misió altres y reconegudes consideraciones. Los pobles que no miren lo pasat—tenim dit—los pobles que no se inspiren en la historia, en la tradició, serán pobles sumits sempre en llastimosos horfandat. Podrán viure del present, podrán treballar pera el esvenidor; pero sempre encontrarán lo cor sech, sempre els faltarà algo, algo imposible de suplir, á la manera que el amor dels pares no se encontra sino dintre la familia, y así la familia es la gloria, la llibertat, la preponderancia del pasat: armónica unió ab lo que forem y som, pera aplegar un dia á realisar el ideal que nos pertoque en la historia.

Per altra part, ¿no nos ha de ser permés memorar lo que altres pobles recorden? ¿No deu res la civilització ó lo progrés á Valencia? ¿Qui pot negar la evidencia de aquest rahonament?

Lo dit provará la conveniencia y encara necessitat, de celebrar sessions apologetiques, qual misió acabe de espresar breument. Y no insistint sobre este punt, entre en lo fondo del tema.

Ha segut creencia general y molt admesa, que en Valencia no se cultivaren les belles-arts fins que aparegué Vicent Joan Macip. Pogué correr semeiant opinió, cuant la historia de nostra terra caigué en llastimós oblit; pero estudis molts recients han probat y probarán que, no faltáren en la ciutat de les flors, artistes eminents que preparasen ab ses obres la renaixensa valenciana. A la sombra de les grans institucions forals; baix el amparo y protecció del Consell popular; al calor del sentiment religiós de nostre poble desarrrollaren les belles arts ab estil propi y carácter local, creant en el orde pintórich, la escola valenciana que fins al dia persevera, rendint el digne acatament y benevolensa al pasat, font de verdadera inspiració.

Si ferem historia de les arts en Valencia, demostrariem el naiximent y desarrollo de aquelles, pero reduits á fer una simple revista, sols recordarém els modelos que primerament degué tindre present lo nostre ingenios pintor.

Ocupa lo primer lloc lo mestre Marçal de Cos, que en lo sigle xiv, pintaba lo *Juí final*, lo *Paradís é Infern* en la cambra del Consell secret de la antiga casa de la ciutat, establint en Valencia tal vegada, la primera escola de pintura coneguda en Espanya. Llorens Zaragoza, notabilíssim pintor de la propia época, sollicitat per propis y estranys; lo Pere Cabanes, educat en la escola italiana, y del que se reserva una ben conreada *Cena*; Guillem Stoda, insigne y molt lloat per sa dotrina; Domingo Adznar y Domingo Crespí, iluminadors distinguits, com lo pregonen ses obres; Pere Compte, molt sabut eu l' art de la pedra, á qui es deguda la traça y eixecució de la Llonja de la Seda; Pere Balaguer, qual nom pregonarán tot temps les Torres de Serrans; Fray Gaspar Santmartí, Jusep Gonzalez y Jeroni Estéve, distinguits imainers, foren entre altres que podriem ci-

(1) Morí lo 21 de aquest mes en la vila de Bocairent (Valencia), ahont estava pintant lo retaule de lá iglesia major.

tar, molt subtils i experts en lo cultiu de les belles arts.

Preparat lo camp de tan notables artistes, aparegué aquell de lo qual esta nit celebrem la memoria, sempre venerable als valencians. Vingué al mon en época gloriosa pera les arts. Brillaben en Italia el Ticiano, mestre en lo colorit; Miquel Angel, anomenat lo Diví; Rafel de Urbi, príncep de la pintura; Lleonart de Vinci, de pasmosa concepció y estremat ingeni. Espanya entraba de plé en lo renaixement. Les antigues màximes de la escola alemana, deixaben lo camp al esperit italià. La arquitectura, la pintura y la escultura, se estudiaren, no en Búrgos ó Toledo, sino en Roma, en Venecia, Milá, Florencia y altres ciutats italianes, ahon, baix la influencia de les noves ensenyances, creaba el art monuments que eternicen la memoria dels innovadors.

Cuant lo sach de Roma—ha dit un elocuent orador,—dispersa als deixebles de Rafel y la mort de la república florentina, ferí en lo cor á Buonaroti, en aquell principi de la nit, la hermosura perfecta renaixqué, no per los palaus de Mántua, ahont Julio Romá, desposeit de sa númen tutelar tocaba en lo hiperbolich y lo estravagant, sino per les iglesies de Valencia, ahon brollaben de la paleta de Joan de Joanes, aquells Salvadors baixats del Tabor á ses taules; despedint llum esperitual, com la que pogueren somniar els místichs en los seus dilloquis, y tancats en línees com les que pogueren traçar els escultors clàsichs en los baix-relleus del antigor.

Molesta seria la relació de les seues obres, per altra part molt conegudes. Obligat á dir algo sobre aquest punt, esposaré lleugeres consideracions.

Estudiat com á pintor de paisaje, no en el sentit que hui se aplica, sino en el de relació ab lo cuadro del qual forma part, podem dir de éll que robá á la naturalesa la veritat; als arbres lo seu verdor; á l' aigua sa transparència; al sol sa lluminaria y al cel lo azur divinal que l' hermojeja.

Digau entre altres, lo cuadro de *Adan y Eva* en la iglesia de Sant Nicolau, obra mestra de Joanes. Lo paradís, cubert de flors, respira verginal inocencia; un riu manso y tranquil serpenteja entre verdós ramaje; en el fondo, cel puríssim, sens nubols, ni ombres, cubrix lo misteri de la creació. Lo primer home, gitat al peu del arbre de la vida y tenint á son costat la companyera Eva, recebeixen la bendició del Pare Etern, símbol de amor y caritat.

¿Qué diré de sas molt conegudes *Cenes*? La descripció més conreada, no aplegará enjamay á poder pintar lo mérit de aquella taula que admirém en la nomenada iglesia.

Lo P. Aberro li doná el encárrech de pintar lo misteri de la Concepció, tal com la va vore en contemplativa oració. Joanes, animat del més pur esperit religiós, emprengué la obra y creá la insigne taula que admiren propis y estranys en lo Museu.

Com á pintor de Salvadors ¿qui ha pogut igualarlo? Aquells ulls que inspiren devoció; aquella boca de la que broten paraules de pau y caritat cristiana; aquell front respirant divina magestat; la barba sedosa y sutil que el vent maneja; la caballera flotant sobre purpurí mantell, destacantse la imatge del dorat fondo, ¿qui ha pogut imitar, de nou pregunte?

Estés sobre negre drap se veu á fray Tomás de Villanueva, Joanes, protegit per la caritat inagotable del prelat li dona la última proba de sa reconeixensa, fent-li el retrato, pera que las generacions venideres admiren lo verdader caràcter del insigne arquebisbe de Valencia.

Com á pintor de retratos, supera á molts dels més famosos mestres de la época. La purea en les tintes, la propietat de les robes, el fondo, la transparència de les carns, pregonan al artista coneixedor del art en la plenitud del seus misteris.

Cansat y molest seria, si continuara describint cada una de les maravelles de Joanes. Pero com he dit, ¿qui no coneix la *Verge de la llet* en Sant Andreu? La taula sempre alabada del *Bautisme* y la *Conversació de Sant Pau*, en la Seu? Lo poema com se ha dit ab propietat, de la *predicació y martiri de Sant Esteve*, que guarda lo Museo del Prado, ¿qui no l' admira? *El Sant Francesch de Paula* de Sant Sebastiá, ¿no es prou pera crear sólida reputació?

Obres son estes de universal lloa, suficients pera col·locar entre els primers artistes á Vicent Joanes, anomenantlo príncep en lo colorit, diví en lo dibuix.

No volguera apareixe als vostres ulls com apassionat, puix ni la passió me cega, ni el interés mou ma paraula; el amor á la veritat: tal es lo meu móvil, lo meu guia.

Una observació he vist, molt repetida y admesa, referent á Joanes. Tal es la de que no creá escola, que no deixá deixebles. Si crear escolas, si tindre deixebles, consistix en formar servils imitadors, poch ó ningú ne tingué Joanes. Fora de sos fills, del Pare Borrás y algun altre, imitadors de aquell, creá deixebles, pero deixebles ab propia conciencia, originals dintre les má-

ximes del mestre. De estos últims podriem citarne alguns, pero ne sobren per tots, lo insigne Cristofol Zariñena, á qui deu la pintura valenciana notables adlants, y lo Beato Nicolau Factor, de extremada eixecució y fantasia.

Terminaré, senyors, repetint ab lo crític Mantz, el juí que forma de nostre artista. Joanes, ha dit, ha sigut ú dels primers que ensenyaren en Espanya el camí de la bellea y de la gracia; lo seu pinsell no fou rebelde á la elegancia romana, pero perseverá sempre fel al temperament de sa nació, y este caràcter nacional, se descubrix en éll á despit de ses mes intencionades imitacions. En Joanes es digne de elogi el caràcter personal, instint natiu, superior á tot estrany influix; lo fervor religiós dut al ascetisme. Joanes creu y de sa fe naixqué la potencia creadora y espresá ab gran energia, perque ama de veres. Ni Rafael, ni Lleonart, ni Miquel Angel, ni ningú dels pagans del mon antich ó del renaixement, tingué poder pera cambiar sa índole austera. Joan de Joanes permaneceix sempre espanyol y catolich y digne contemporáneo de Santa Teresa de Jesus.—He dit.

LA POMA Y LA CASTANYA

Xamosa y tendra una Poma
que era be de cap de brot,
per mes senyes camosina
segur la reyna del hort,
solia tenir conversa,
tot gronxantla 'l ventitjol,
ab una Castanya séria
d' un castanyer d' allí 'ls vols.
Un dia tota axerida
trayent los domassos bons,
espolsantse la rosada,
li deya á punta de jorn:
—«Per cert, companya rasposa,
que gastau poques rahons
y passau lo temps ficada
dintre del vostre pelló
que 'us te sempre tancadeta
com un maridet gelós.
Aixis voltada de punxes
¿si vesseu que feu poch goig!
Jo no 'us he vista la cara
y tant vehines com som;
tindreula descolorida
puig no 'us besa may lo Sol
Los passatjants si vos guaytan
sembla que 'ls feu mal respot;
á mí me 'n diuen de coses
y si me 'n tiran de flors!
—«Mireu la Poma galana
si gasta bona color.»—
Mentre xarrava la Poma
volant, volant vé un merlot;
quan me la veu tant gemada
salta á la punta del brot,
y picadas van y venen
la dexta feta un estrop.
Y aleshores la Castanya
obrint un poch lo pelló,
tragué 'l nas y xanxejantse
li digué per bon consol:
—«Si 'us ne diuen de cosetas
y si 'us ne tiran de flors!
Ay camosa, camosina
Deu me guarde 'l meu pelló.»

JAUME COLLELL, *Pbre.*

CAIXAS Y ARQUETAS

Ab aquest títol la acreditada revista de Palma de Mallorca *L' Ignorancia*, publicá á últims del passat any un curiós article de D. Bartomeu Ferrá, mestre d' obras, del que nos ha paregut molt conduhent, per la freqüent aplicació que pot tenir en Catalunya, ferne un compendiat resúmen pera LA ILUSTRACIÓ CATALANA.

Molt coneixedor lo citat autor del assumpto de que s' ocupá, comensa per establir que ara fa cent anys, á Mallorca, com també ho podem dir de Catalunya, las caixas y guarda-robas eran los mobles que sempre s' havian usat en las pagésias; essent pocas las casas de las ciutats ahont no s' hi vegés alguna arqueta en lloch de las calaixeras y armaris ara en us.

Caygueren de sa peculiar estima las citadas caixas y arquetas, anant á parar á las golfas y altres llochs més abandonats; emperó, segons també diu l' articulista, «com no hi ha temps que no torni,» de fet no sols aquells antichs mobles han sigut trets en bona part de son olvit, sinó que fins s' ha observat certa mania y frenesi

no sols en cercarlos, sinó pera restaurarlos, no sempre ab lo degut acert.

Conformes ab dit Sr. Ferrá, admetem que son cinch las classes principals de caixas, á saber: 1.ª, las d' estil gótic ab lo davant esculturat ab trepats ó motlluras cegas, ornamentació que també s' observava en los costats quan la caixa sols s' obria per damunt. D' aquesta classe cita un exemple que existia, no fa molts anys, en lo castell de l' Almudayna. Algunas, no obstant, d' aquesta mateixa classe, llisas per defora, tenian de part de dins lo davant de sos calaixets prolixament esculturat ab daurats y policromats, citantne exemples á Felanitx y á Miramar, y no faltant entre nosaltres notables mostrars dels sigles xv y xvi.

Segonament se troban las caixas de núvia, que probablement foren copiadas dels *cassoni* italians; y 's distingeixen ab especialitat perque solen tenir pintada en la part interior de la tapa algun passatge de la Sagrada Escripura, especialment l' Anunciació. Cita una d' aquestas caixas á Miramar, y havem tingut ocasió de veuren una en Monistrol, ricament esculpida, pintada y daurada.

En tercer lloch las caixas embutidas per dintre y fora, ab diversas petites pessas d' os, marfil, etc., formant variats dibuixos, alguns d' ells arabeschs, de que també 's veuhen profusament mostrars en Catalunya, son una delicada mostra del art d' embutidor, que fins avuy ha tingut continuadors excelents, havent comensat á usarse en lo segle xvi.

Quart: aquellas caixas que tenen la coberta arrodonada com tapadora de bagul, essent forradas de pell obrada de vellut ó de brocat de sedas, ben clavetejadas ab clauets de coure ó de llautó daurat formant dibuixos, las quals solen descansar damunt de quatre urpas de lleó ó fullas retorsadas, tenint un ó dos panys de corretja, elegants y ben reforsats, s' estilaren desde 'l segle xvii.

Y últimament, las caixas ordinarias y més vistas, de noguera ab frisos de relleu y cariátides ó figuras dretas en sos ánguls; tenint algunas altres motlluras llisas y sobrepany entretallat damunt de bayeta vermella, caixas usadas fins á últims del passat segle.

Las arquetas que servian especialment pera la guarda d' objectes preciosos, poden clasificarse ab altres tants grupos.

Las de forma gòtica actualment raras, caracterizadas per sas esculturas ojivals, generalment de la tercera época, las que cobreixen lo frente dels calaixets. Pertanyen als sigles xv y xvi.

Las esculturadas de la decadencia del Renaixement, ab multitud de figuretas y bustos, ab diferents nintxos, mensulas apilastradas, frontons trencats, etc., que son altres tants secrets y amagatalls, notantse que la major part de l' obra de talla sol esser poch escrupulosa, si be alguns exemplars tenen capritxosa y correcte execució. Comensaren á usarse en lo segle xvi y seguiren en lo xvii.

Las de fusta tenyidas totas negres aparentant fatxadas d' edificis greco-romans, regularment termenadas ab una baraneta de tornejats balustres las que comensaren ja á usarse en lo segle xvi. Opinem com l' articulista que s' usaren además las arquetas que tenen lo fons de sos calaixets, plafons y frisos forrats de contxa ab relleus, sobre panys y anellas de bronzo regularment daurat, y també las que presenten en los mateixos llochs detrás de vidres, pintats sobre fusta, vitela, etc., assumptos mitològichs, genis, noys ó paisatjes.

Son de notar també las embutidas d' os, marfil ó diverses fustas de formas rectas y d' estil semblant á las anteriors, que tenen una tapa llisa articulada per baix ab frontissas y un pany á la part superior; tapa que una volta baixada serveix de taula al obrirse los calaixets que celaba.

També á la esplicada secció corresponen las arquetas de noguera embotidas ab dibuixos ó brots de marfil, tenint frontissas, baldas y cantoneras de plata, las que solen esser més petites y servian per lo comú pera custodia de documents ú objectes molt preciosos.

Últimament fins á principis del present segle, s' usaren unas arquetas, escriptoris y altres mobles consemblants, de fusta grabada ab embutit d' altre fusta de tons més clars, representant figuras humanas, solas ó agrupadas, animals, paisatges ó exuberant ornamentació barroca, de las quals se troban infinitas mostrars entre los mobiliaris de diversas casas.

Conclourém ab lo repetit senyor Ferrá, que tan escolllits y característichs mobles, en mal hora han sigut arreconats, entregantlos á la pols é intemperie que en bona part los ha consumit; y que d' entre ells, triantse tots los descollants per sa forma artística ó per interessants detalls de composició ó execució, deurian aquests esser objecte d' una restauració atinada y molt detinguda, com havem tingut ocasió de veure algunas obras en Manresa, Barcelona, etc., ahont lo restaurat no discrepa ni desdiu en res de lo antich, y aixó fet, aquestas caixas y arquetas destinadas á diversos usos, podrián

sas nos sorprendria la perfecta armonia que regna en l' objecte de totes las anteriores reunions.

Per assó 'l senyor Ferrer y Vidal acaba son magnífich folleto que voldriam veure en mans de tothom ab aqueixas valentas expressions «Si, no ho oblidem: mentres nos dongui alé la més remota esperansa, mentres conservém lo més petit resto de nostras exiguas forsas, combatirém vostres errors, vostres verinosas teorías; y ay de vosaltres mateixos! ay de aqueix mateix teatro Real! ay del país enter lo dia en que logreu la completa realisació dels vostres propósitos!»

Lo folleto per qual publicació felicitem ab tot nostre cor á don Joseph Ferrer y Vidal no mes te 24 planas, es de fácil y correcte estil y está imprés en casa 'ls successors de Ramirez y Comp. Barcelona.

BELLAS ARTS

Al encarregar-nos d'aquesta secció del periódich, debem quatre paraulas al públich que 'ns ha d'afavorir ab la seva atenció, perquè es tal la línea de conducta que 'ns hem trasat pera sortir en be d'aquesta empresa que no 'ns estranyaria gens que las nostras apreciaciones y manera de judicar xoquessen á més de quatre que crehuen ja haber dit l'última paraula en materias de crítica artistica donats l'enfassis y petulancia ab que solen tocar aquestas qüestions.

Professém en materias d'art un criteri potser un xich massa absolut; dihem bo á lo que 'ns agrada; dolent á lo que no 'ns satisfá y aquest criteri si be purament individual, y que no tractém d'imposar á ningú, es lo qu'ha de dominar en tots nostres artículos de crítica, puig qu' aixís denominarém als que surten de nostra ploma escarimbota. Nos'atribuixi aquesta declaració á una excesiva falta de modestia, porque en nostres dias acostumém á dir crítichs á tots los que en sos escrits parlan de lo que ménos entenen. Y encara bo que 's dignen apreciar per sos propis ulls las obras que van á judicar, puig que d'algun nos han dit, y 'ns guardarém molt be de desmentirho, que sols excepcionalment arriba á veurer las obras qu'ell mateix critica. Coneixém una fórmula abonadíssima per aquest cassos; s'arriva á la redacció y un se recorda qu'ab tot y estar encarregats de la secció de Bellas Arts s'ha descuidat de passar per ca 'n Parés y demás establiments ahont s'exposan las obras d'art; no hi ha per xó qu'apurarse; agafant

los primers periódichs que un troba á ma, copiant de aquí y retallant d'allá, y aquí un terminatxo y allí un altre, donan per acabat l'article que firman segons ells se pensan ab la mateixa autoritat qu'ho faria Carlos Blanch. Véjan si á aquests no se 'ls pot anomenar crítichs cursis

Ditas aquestas paraulas, que en conciencia debiam á nostres lectors, passem decididament á complimentar nostre encárrech.

En la Exposició-Parés habem vist aquestos dias dos

creyém que may á ningú se l'hi acudirá judic r als grans artistas per bocetos més ó ménos ben apuntats pero qu'al cap y al fi no passen de tals. Si fossem pintors y sapiguessim, com lo senyor Meifren, pendrer del natural apuntes com los de que parlem, nos dedicaríam á obras de més empresa.

L'aquarela del senyor Caba, profesor de l'Escola de Bellas Arts es una de las obras que més nos han agradat d'aquest autor, tant per la soltura ab que está tocada com per lo correctíssim dibuix de sa fesomia que la fa

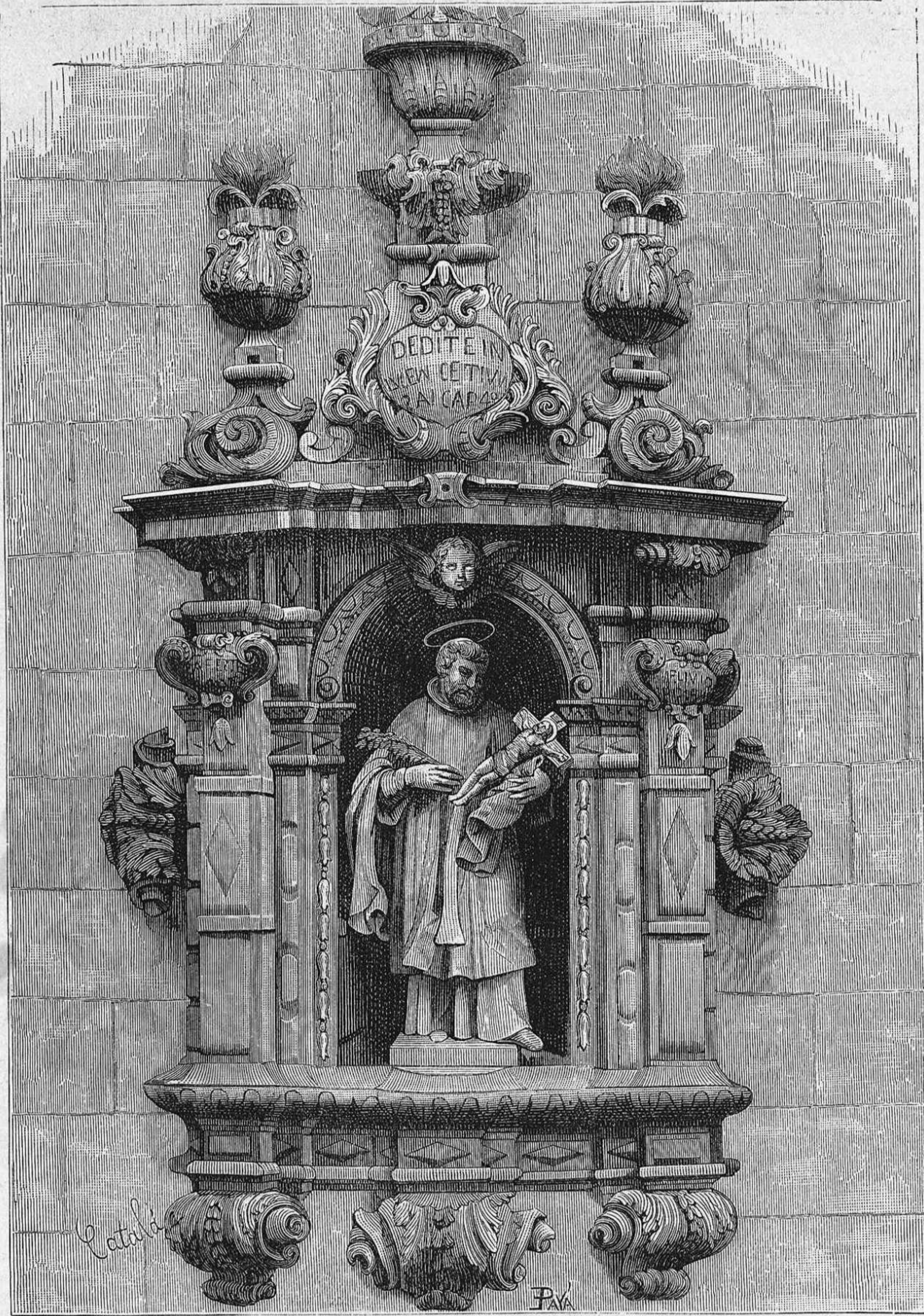
reconixer de moment als que coneixen l'original. Ja 'ns mereixia lo senyor Caba lo concepte de ser lo primer retratista de Barcelona y sa darrera obra nos fa perseverar en tal opinió, per lo qual lo felicitem cordialment y l'hi doném mil enhorabonas.

Lo senyor Martí ha exposat una marina bona com totes las sevas, pintada con mucho jugo, com dihuen los que hi entenen, y si 'l senyor Martí ha gués de fer cas de nostres concells, com no 'n te cap necessitat, l'hi diriam que 's dediqués especialment al género del quadro en qüestió. No hem de deixar passar sens correctiu la opinió dels que sostenen que las obras de aquest autor pecan sobradament d'amaneradas. Á los que aixó crehuen los hem de preguntar qu'es lo que comprenen ab la paraula amanerament. ¿Volen significar que 'l artista pinte sempre lo mateix? Creyém que no. ¿Volen significar que en totes las produccions del artista amanerat s'hi veu sempre una mateixa manera de sentir? Si es aixís, creyém qu'aixó lluny de fer mal al artista lo fa més gran, puig que 'l converteix en una personalitat; amanerat, en tal acepció, estava Goya, ¡y quin amanerat! amanerat estava Fortuny, amanerat Gustavo Doré lo dibuixant de més fantasia, amanerat tots los artistas que no necessitan firmar las

sevas obras pera descubrir sa personalitat. Ja tindrem ocasió de insistir més endavant sobre aquesta important qüestió.

Per acabar parlarém de duas obras del senyor Borrell, retrato la una, y l'altra especie d'alegoría que representa un esparver menjantse un aucellet sobre de una roca. Abdos quadros son recomanables, especialment lo retrato abocetat, qual colorit revela desseguida la experimentada ma de son autor.

UN AFICIONAT.

CAPELLA ANGULAR DE SAN FRANCISCO XAVIER EN LA IGLESIA DE BETLEM

quadrets, petits apuntes del natural, d'en Meifren. Son dos estudis molt ben tocadets que denotan lo bon gust ab que aquest jove executa sas obras, y en tal concepte hem de confesar que son molt apreciables; á pesar de tot nosaltres creyém que 'l siti adequat pera tals estudis son las parets del taller, ahont serveixen perfectament com á datos pera empendrer obras de més empenyo. Solsament per curiositat es que 'ns agrada veurer los bocetos que formavan las primeras tentativas d'artistas que tenen ja avuy adquirit un nom universal y